

УДК 343.2/9 (438) «1918/1939»

ЗЛОЧИНИ ТА ПОКАРАННЯ У МІЖВОЄННІЙ ПОЛЬЩІ (1918–1939 РОКІВ)

О. Липитчук

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: lupitchuk@ukr.net*

Показано, що майже три чверті міжвоєнного періоду в Польщі діяло кримінальне законодавство держав-окупантів. У нових польських умовах відновленої державності новелізації зазнали статті всіх кримінальних кодексів. Зміни та доповнення до непольських кримінальних кодексів, які вносила польська влада, перетворювали кримінальне право у складну та заплутану систему норм. Статистика свідчила, що відсоток найзагрозливіших злочинів був значним, а велика кількість злодіїв уникала покарання.

З'ясовано, що важливим етапом у боротьбі зі злочинністю стало прийняття нового польського кримінального кодексу та закону про правопорушення у 1932 році. Були визначені категорії та види злочинів, а також покарання. Кримінальна відповідальність набувала суб'єктивного характеру і була індивідуалізована. Була створена сучасна законодавча база, що давало змогу ефективно протидіяти злочинності.

Досліджено, що найпоширенішими злочинами в міжвоєнній Польщі були злочини проти життя і здоров'я, майна економічні, службові. Значна частина злочинів належала до легких. Серед винесених вироків домінували арешт та ув'язнення. Однак за тяжкі злочини суди застосовували смертну кару. За кількістю злочинів (щодо майна, умисне вбивство) Польща посідала перше місце в Європі. У різних регіонах Польщі переважали певні види злочинів, що стало наслідком їхнього специфічного соціально-економічного й культурного розвитку.

Доведено, що майже увесь період відбувалася динаміка постійного зростання злочинності лише наприкінці періоду злочинність дещо зменшилася.

Ключові слова: міжвоєнна Польща, види злочинів, покарання, злочинність, динаміка.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2019.69.042>

Постановка проблеми. Поступ України до європейської інтеграції потребує досягнення якісних стандартів розвитку кримінального законодавства та належного захисту громадян від злочинних посягань. Оскільки ця проблема залишається дискусійною в сучасній історико-правовій науці, тому важливим є досвід боротьби зі злочинністю в міжвоєнній Польщі, у правовому полі законодавства якої були й українські землі.

Стан дослідження. Праці польських юристів міжвоєнного періоду здебільшого мають характер фрагментарного висвітлення проблем злочинів та покарань в юридичній пресі. Питання злочинності та запобігання їй досліджували у цей період В. Маковський, С. Глязер, Ю. Макаревич, А. Червінський, С. Червінський, Б. Врублевський, В. Свіда, Ю. Слівовський, Ю. Боссовський та ін. У повоєнній польській історіографії зазначена проблема висвітлювалася в узагальнюючих колективних працях з історії держави і права Польщі. В сучасній Польщі останніми роками надрукована низка підручників і посібників з історії держави і права. На цьому фоні виділяють працю краківського вченого С. Плази, в якій автор окреслив основні проблеми злочинів та покарань.

Метою статті є: охарактеризувати основні види злочинів та покарань; розкрити зміст кримінальної політики щодо протидії злочинності; виявити чинники, що впливали на стан та динаміку злочинності.

Майже три чверті міжвоєнного періоду в Польщі діяло кримінальне законодавство держав-окупантів¹, яке вже від самого початку нового періоду в історії Польщі зазнало певних змін [28, с. 205–212]. Ці зміни характеризувалися двома основними тенденціями: з одного боку, намаганням ліквідувати анахронічні положення, з іншого – посиленням репресивної політики Польської держави.

Суворість кримінальних санкцій в перших роках міжвоєнного періоду було наслідком нестійких політичних стосунків та деморалізації певних кіл суспільства, спричинених війною та окупацією. Обґрунтовуючи таку кримінальну політику, міністр юстиції В. Маковський зазначив: «Деморалізуючи вплив війни позначився на зростанні злочинності...; поняття, пов'язані із жорстокостями війни вплинули на посилення репресивного характеру звичайних покарань... [16, с. 24].

Новелізації зазнали статті всіх трьох кримінальних кодексів, які торкалися здебільшого питань вини, співучасників злочинів, службових злочинів щодо власності, життя і здоров'я, державної влади [14, с. 65–75]. Зміни та доповнення до старих, непольських кримінальних кодексів, які вносила польська влада, перетворювали кримінальне право у складну та запутану систему норм [15, с. 5].

Різне тлумачення злочинів та покарань у кримінальних кодексах колишніх країн-окупантів, що продовжували діяти на території Польщі, не сприяло об'єктивному визначенню рівня злочинності в державі [14, с. 64–65].

Про це свідчить опублікована статистика. Візьмемо найзагрозливіші злочини (розбої, вбивства та мордування), що були встановлені поліцією і пройшли поліцейне розслідування. За три роки (1924–1926) розбої вчинили 5 346 осіб, з яких 3 722 (69,6 %) опинилися на лаві обвинувачених і тільки 2 141 (40 %) отримали покарання; вбивство здійснила 8 381 особа, потрапили на лаву обвинувачених 4 830 (57, 6 %), отримали покарання 2 927 (34,9 %); крадіжки здійснило 686 574 особи, на лаву підсудних сіли 559 122 (81,3 %), покарання отримали 267 982 (39 %). Отже, упродовж трьох років уникли покарання 3000 бандитів, 5000 вбивць, 400 000 злодіїв. З десяти злочинців шість-вісім мали шанс уникнути покарання [13, с. 695].

Така ситуація сприяла зростанню професійної злочинності. Від 1925 року зросла кількість мародерств (від 995 до 1 401 у 1928 році), а також підпалів (від 2 077 до 2 980). За чотири роки ці злочини зросли на 50 % і здійснені були здебільшого рецидивістами [17, с. 464].

Аналіз архівних матеріалів та тогочасних публікацій у фахових журналах відомих учених-юристів та практиків свідчить, що чи не найбільшою проблемою для суддів була повільність у вирішенні кримінальних справ [3, арк. 15]. На ефективність боротьби та встановлення справедливості покарання за скоєні злочини впливала слідча практика, недоліком якої була її недостатня оперативність. Давався взнаки бюрократичний підхід до справ та формалізм [1, арк. 12; 2, арк. 28; 22, с. 48].

Важливим етапом у боротьбі зі злочинністю стала уніфікація і кодифікація кримінального права та прийняття нового польського кримінального кодексу. Адміністративній владі передавалися справи про правопорушення, за які загрожував штраф до трьох тисяч злотих і арешт до трьох місяців [19].

¹ На колишній російській території чинними залишалися російський кримінальний кодекс 1903 року М. Таганцева; на колишній прусській території – кримінальний кодекс Німецької імперії 1871 року; на колишній австрійській території – австрійський кримінальний кодекс 1852 року [10, с. 117–118]

Кримінальний кодекс і закон про правопорушення набули чинності 1 вересня 1932 року [20].

У польському кримінальному кодексі були реалізовані найважливіші засади тогочасного кримінального права – «без закону немає ні злочину, ні покарання» («*nullum crimen sine lege poenali*»), формальна рівність перед законом і гуманізм. Кримінальна відповідальність набувала суб'єктивного характеру і була індивідуалізована. Крім покарання було передбачено запобіжні заходи [9, с. 280].

Злочином вважали дію, заборонену законом. Закон не мав зворотної дії (*lex retro non agit*). Злочини поділяли на дві категорії: тяжкі злочини – «*zbrodnie*» (ув'язнення понад п'ять років або смертна кара) та проступки «*wystopki*» (ув'язнення строком до п'яти років, арешт понад три місяці або штраф понад три тис. злотих). Покарання поділяли на основні (смертна кара, ув'язнення, арешт, штраф від п'яти до 200 тис. злотих) та додаткові (позбавлення громадянських, почесних, професійних, батьківських, опікунських прав, конфіскація майна та зброї). Ув'язнення передбачали у межах від шести місяців до 15 років (винятково довічне) і визначалося як основне покарання за злочини і проступки (у 1937 році – 28 % усіх вироків) [17, с. 441].

Кодекс надавав судді свободу у визначенні міри покарання, окреслюючи її мінімум та максимум. У визначених випадках допускали пом'якшення або обтяження покарання. З французького права було запозичено засаду щодо давності переслідування та запроваджена інституція припинення кримінального переслідування за строком давності. За основною ідеєю кодекс відповідав концепції соціологічної школи, яка трактувала злочин як соціальне явище, що виникає з умов життя особистості [10, с. 126]. Обсяг злочинів згодом було розширено [12; 21].

Незважаючи на нову сучасну законодавчу базу, злочинність у міжвоєнній Польщі була досить високою упродовж всього періоду, окрім певного її зниження останніми роками перед війною. Зростання злочинності сприяли соціальні катаклізми. Війна знецінила людське життя, а економічна криза похитнула поняття чужої власності. Вбивство людини або захоплення чужого майна не знаходило належного засудження. Така ментальна психологія проникла у всі сфери життя [23, с. 656]. За кількістю злочинів, а саме, щодо майна та найтяжчих злочинів (умисне вбивство), Польща посідала перше місце в Європі. Якщо у 1932 році в Польщі на кожні 100 тис. мешканців припадало вироків за вбивство – 3,7, за крадіжку – 566,9, то в Чехословаччині, відповідно, 0,1 та 429,2; Франції – 0,4 та 110,4; Італії – 2,7 та 113,3; Англії – 0,2 та 23,2; Данії – 0,4 та 52,6. У 1932 році злочинність у Польщі досягла рекорду – понад 750 000 вироків, згодом їх кількість зменшилася і була в межах 600 000 [14, с. 93–94]. Порівняно з 1924–1925 роками злочинність у 1933–1934 роках збільшилася на 87 % [18, с. 509].

Проте в різних регіонах Польщі переважали різні види злочинів, що стало наслідком їхнього специфічного соціального, економічного та культурного розвитку. Найбільше зростання злочинності охопило у 1934 році Варшаву, сілезьке, львівське, поморське, віленське та краківське воєводства. Найнижчий рівень злочинності виявився у волинському, бялостоцькому, варшавському, лодзькому та новогрудському воєводствах. Якщо у 1934 році загалом один злочин припадав на 50 осіб, то у Варшаві – на 37, в сілезькому і львівському воєводствах – на 42, в поморському, віленському і краківському на 44, у волинському – на 62 [18, с. 510].

Справжнім суспільним бічем у деяких регіонах та середовищах міжвоєнної Польщі були злочини щодо життя і здоров'я. Кількість вбивств у Польщі за 1933–1934 роки зросла на 21 %, а з 1924–1934 роки – на 60 % [17, с. 391]. Загалом 1934

році відсоток вбивств становив 5,8; на мільйон осіб припадало 58 вбивств. Найвищий показник вбивств виявився у станіславівському воєводстві, а найнижчий (майже втричі) у Варшаві. Найбільше до цього тяжкого злочину вдавалися у південних воєводствах: станіславівському, львівському, тернопільському і краківському. Найменше – у Варшаві, віленському та трьох західних воєводствах – сілезькому, познанському, поморському [18, с. 510, 511].

Часто деякі види вбивств залишалися непокараними. Особливий лібералізм суди виявили за вбивства на ґрунті ревності («z miłości»). Навіть серед громадськості, як і серед суддів, була поширена думка, що цей «модний» злочин має бути покараний мінімально, бо не загрожує суспільству. Вбивцю, зазвичай, засуджували до шести місяців ув'язнення, а часто і цей вирок скасовували. У деяких регіонах Польщі подібні злочини були досить частими [23, с. 657]. Проте деякі польські правники вважали, що у запобіганні вбивств недостатньо послуговуватися тільки статистичними даними, а необхідно проводити всебічне дослідження причин, мотивів, умов, соціальних факторів, які призвели до такого роду злочину. Такий підхід на їхню думку, дав би змогу виявити генезу цих найтяжчих злочинів [11, с. 941–944]. Це було важливо, оскільки суди виносили занадто м'які покарання за злочини проти життя і здоров'я особи, більше захищаючи «гаманці», ніж здоров'я і навіть життя людей [4, арк. 4–5]. Поблажливо карали бійки сільської молоді, які в деяких регіонах набували масового характеру і часто закінчувалися тяжкими тілесними ушкодженнями [26, с. 356]. Польські правники, акцентуючи на масовості цих злочинів, вважали, що судам необхідно обмежити практику призупинення покарань. Така безкарність, на їхній погляд, сприяла формуванню згубної правосвідомості [25, с. 29–40].

Найпоширенішими видами злочинів у Польській Республіці були злочини щодо майна, які 1934 року становили майже 80 % всіх злочинів. У 1937 році вирoki у таких справах становили 50 % [17, с. 390]. Ці злочини поділяли на п'ять груп: крадіжки, грабунок, привласнення, шахрайство, ушкодження чужої речі. Загалом кількість шахраїв 1932 року порівняно з 1924 року зросла на 128,4 %, а 1934 року було здійснено шахрайств удвічі більше, ніж 1924 року. У 1934 році найвищий відсоток шахрайств показала Варшава і три південних воєводства: львівське, краківське, станіславівське, а також три західних воєводства: сілезьке, познанське і поморське [18, с. 512–513]. Про ставлення суддів до цього виду злочинів яскраво свідчать твердження заступника голови апеляційного суду у Варшаві про те, що «ошуканий завжди сам винен і нехай стережеться» [22, с. 55].

Зростала кількість таких злочинів як привласнення та розтрата. У 1934 році сталося 24848 таких злочинів, що на 4,5 % було більше, ніж у 1933 році. Високий показник цих злочинів був у Варшаві (302 на 100 тис.), сілезькому (101), віленському (95), келецькому (93), поморському (85) та інших воєводствах. Отже, такі злочини були характерними здебільшого для великих міст [18, с. 513–514].

Питому вагу серед всіх злочинів займали крадіжки. У 1934 році на 100 тис. осіб припадало 5,8 вбивств, 84 – шахрайства, 75 – розтрат, 1 432 – крадіжки, 1 997 – усіх злочинів. Відсоток крадіжок відносно загальної кількості злочинів становив 71,7 %. Цей вид злочинів був поширений у поморському, львівському, краківському, познанському воєводствах. У Варшаві на одну тисячу осіб припадало 15 крадіжок, у варшавському воєводстві – 12 [18, с. 515–516]. Крадіжки поділяли на різні види. У 1934 році було здійснено 189 святотацтв, 45 149 крадіжок зі зломом кас, 8 166 крадіжок на залізниці, кишенькових крадіжок – 9 304, крадіжок у сільській місцевості – 109 540, дрібних крадіжок – 2 999 368 [18, с. 517].

Кишенькові крадіжки найпоширенішими були у лодзькому, львівському, познанському воєводствах. Одна чверть усіх кишенькових крадіжок здійснювалася у Варшаві. Цей вид крадіжок був характерним для великих міст [18, с. 517].

Типовим проявом крадіжок у сільській місцевості були крадіжки на залізниці, полі, в лісі, викрадення коней, худоби. Вони становили 17 % від всієї злочинності в Польщі [18, с. 518]. Такий стан польські юристи пов'язували з тим, що у свідомості значної частини населення дрібні злочини були «узаконені». А оскільки суди часто практикували за дрібні крадіжки умовне призупинення покарань, то це призводило до фактичної безкарності [25, с. 39–41]. Один із суддів навів приклади із свого досвіду: «... влітку 1935 і 1936 року на терені гродського суду, в якому працюю, відбувалися масові крадіжки вугілля з потягів. Застосували покарання до двох років ув'язнення. З часом вугільні крадіжки як масове явище зникло» [27, с. 456–457].

Спостерігали також зростання економічних злочинів. Типовими були шахрайство, заволодіння майном, розтрата. До них можна також додати найрізноманітніші злочини: скуповування краденого, фальшивомонетництво, фальсифікація цінних паперів, контрабанда тощо. У 1934 році загальна кількість крадіжок, шахрайств, привласнень та розтрат становила 524 223, тоді як вся злочинність становила 657 883 (79 %). На десять злочинів 1934 року, винятково економічних, припадало вісім. У деяких воєводствах ці злочини перевищували 85 % всієї злочинності [18, с. 519–520].

Відтак, у другій половині 1930-х років суди стали виносити суворіші вироки щодо злочинів, скоєних проти власності та пов'язаних з розтратами [5, арк. 53]. Особливо це стосувалося вкрай заплутаних земельних відносин, наслідком чого постійними були суперечки за земельні наділи [див. 24]. На нарадах суддів було підкреслено, що суди мають привчати поважати власність на землю і надати їй необхідний правовий захист [6, арк. 1–3].

На рівень злочинності в Польщі впливала політика і практика щодо покарань злочинів різного виду. Вона мала особливості в різних регіонах Польщі, оскільки на їх теренах переважали певні види злочинів [5, арк. 29–31, 35–36, 45–48, 51–52; 7, арк. 3–7].

Значна частина злочинів у міжвоєнній Польщі належала до легких, оскільки 1934 року виконання 27 % вироків було умовними, а 1937 року – 47 %. У всіх цих випадках покарання не перевищувало двох років ув'язнення. Серед винесених вироків домінували арешт 57 % та ув'язнення – 28 %. Однак за тяжкі злочини суди застосовували смертну кару: у 1931 роках – 38 разів, у 1933 році – 88, у 1937 році – 14; довічне ув'язнення отримувало щорічно кількасот осіб [8, с. 56–59].

Застосування норм польського кримінального кодексу в судовій практиці було пов'язано з певними труднощами. Найбільше занепокоєння у суддів викликало «безладдя» у визначенні міри покарання за злочин одного й того ж виду. Були нарікання на широкий діапазон кримінальних санкцій за певні злочини (від семи днів арешту до п'яти років ув'язнення; від шести місяців до 15 років ув'язнення). Один із суддів писав, що «визначаючи покарання, не знаємо, якими будуть наслідки, за схилання до проституції суд першої інстанції виніс вирок три роки ув'язнення, а суд другої інстанції – шість місяців ув'язнення» [23, с. 652]. Відтепер суддя мав самостійно індивідуалізувати факти.

Тому проблема визначення суддями міри покарання за злочини набула особливої гостроти. Про це свідчать матеріали анкети, проведеної відділом кримінального права Університету імені Стефана Баторія у Вільно серед суддів. Анкета мала анонімний характер і не викликала сумніву щодо ширості суддівських

відповідей. У ній судді навели власні думки, спостереження, критичні зауваження та пропозиції. Ось деякі із них: «Суди в цілому занадто м'яко карають професійних злочинців, рецидивістів, натомість дуже швидко відправляють до в'язниць незіпсованих і незагрозливих для суспільства»; «кримінальне судочинство не здійснює загалом свого завдання, особливо з погляду на значну поблажливість, незначні покарання, велику кількість призупинення покарань, часті амністії; все це разом викликає переконання у безкарності»; «часто чуємо думку, що дрібних злочинців карають, а більших – ні, і думку ту поділяємо; в цілому, якщо йдеться про вищих урядників, яких не притягують до кримінальної відповідальності, бо суд не починає слідство, а прокуратура з різних причин не хоче; такий стан є найсумніший [27, с. 478].

Все це спричинило зникнення почуття права і правопорядку, про що і писали судді у своїх відповідях: «Повага до суддів щораз знижується. Часто селянин звертається зі скаргою до старост, оскільки незадоволений вироком суду»; «Якщо хлоп вкрав ялинку – то шість місяців, а пан вкрав скарбову касу – то здійснив необачність, зроблять його дурнем і нічого йому не буде» [27, с. 478]. Саме такі переконання панували в суспільстві.

Першочергове значення у боротьбі зі злочинністю судді надавали вирішенню соціальних проблем і переконували, що «за дрібні злочини щодо майна, які повторюються від бідності і життєвих потреб дати можливість засудженому здобути засоби для життя» [27, с. 474].

У кримінальній політиці першочерговим судді вважали щеплення в суспільстві негативного відношення до злочинців, моральне і матеріальне піднесення суспільства, розвиток освіти. Наголошували на встановленні зв'язку інституції, яка виносить вироки з інституцією, де відбувається покарання. В одній з анкет було записано, що «погано, коли суддя, який виніс вирок, не цікавиться станом ув'язнених і заарештованих, не бачить, в яких умовах відбувається покарання» [27, с. 474, 477].

Значна кількість суддів вважали, що покарання позбавлення волі є некорисним. Наведемо кілька висловлювань: «Ув'язнення – це школа злочинності. До муру тюрми входить злочинець «малюток з випадку», а виходить «професійний злочинець», «ув'язнення часто вчить злочинності тих, хто вперше там опинився» [27, с. 453]. Спираючись на свій досвід, судді запропонували для «більшості злочинців застосувати санкцію штраф, який відповідає фінансовій можливості і вині, а також відповідної кількості днів роботи на користь держави... Примусова праця серед знайомих була б своєрідним «ганебним стовбуром» і «корисною» [27, с. 454].

Отже, злочинність у міжвоєнній Польщі була досить високою і мала динаміку до зростання. За деякими злочинами (щодо власності, умисні вбивства) Польща посідала перше місце серед європейських країн. Наприкінці цього періоду злочинність дещо зменшилася. Зусиллями польських законодавців та науковців була створена сучасна законодавча база, що давала змогу ефективно протидіяти злочинності. В судовій практиці в силу багатьох факторів вироки з різних видів злочинів не завжди були справедливими, що викликало негативну реакцію в суспільстві. Кримінальна політика польської влади була суперечливою. З одного боку, зростала репресивність покарань, з іншого – невинуватимість поблажливості до низки загрозливих для суспільства злочинів. Характер та масштаби злочинності були безпосередньо пов'язані із соціально-економічним розвитком суспільства, рівнем правової свідомості, моральністю та загальним рівнем культури.

Список використаних джерел

1. Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО). Ф. 11 (Львівський окружний суд). Оп. 26. Спр. 11.
2. ДАЛО. Ф. 11 (Львівський окружний суд). Оп. 26. Спр. 102.
3. Центральний державний історичний архів України у Львові (далі – ЦДІА України у Львові). Ф. 205 (Прокурор апеляційного суду у Львові). Оп. 1. Спр. 203.
4. ЦДІА України у Львові. Ф. 205. Оп. 1. Спр. 39.
5. ЦДІА України у Львові. Ф. 205. Оп. 1. Спр. 138.
6. ЦДІА України у Львові. Ф. 805 (Окружний суд у Любліні).– Оп. 1. – Спр. 13.
7. ЦДІА України у Львові. Ф. 205. Оп. 1. Спр. 766.
8. *Bardach J., Leśnodorski B., Pietrzak M.* Historia państwa i prawa polskiego. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1979. 654 s.
9. *Borkowska-Bagińska E., Lesiński B.* Historia prawa sądowego: zarys wykładu. Poznań: Ars Boni et Aequi, 1995. 304 s.
10. *Ćwik W., Opas T.* Prawo sądów w Polsce do 1939 r.: Zarys wykładu. Rzeszów: Fosze, 1999. 136 s.
11. *Czerwiński St.* Statystyka kryminalna a geneza przestępczości // *Głos Sądownictwa*. 1937. Nr. 12. S. 941–944.
12. Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 listopada 1938 r. o ochronie niektórych interesów państwa // *DzURP*, 1938. Nr. 31. Poz. 623
13. *Głos Sądownictwa*. 1932. Nr. 11. S. 695
14. *Historia państwa i prawa Polski 1918–1939 / red. F. Ryszka.* Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1962. Cz. 2. 310 s.
15. *Jamontt J.* Historia i krytyka rozporządzenia o ustroju sądów powszechnych. Warszawa, 1928. S. 126.
16. *Makowski W.* Kodeks karny 1932. Komentarz. Warszawa: nakładem Księgarni F. Hoesicka, 1932. 266 s.
17. *Piaza S.* Historia prawa w Polsce na tle porównawczym. Okres międzywojenny. Kraków: Księgarnia Akademicka, 2001. Cz. 3. 762 s.
18. *Radziłowicz L.* Przestępczość w Polsce w r. 1934 // *Głos sądownictwa*. 1935. Nr. 7–8. S. 508–520.
19. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym // *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, (DzURP)*. 1928. Nr. 36. Poz. 341.
20. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. — Kodeks karny // *DzURP*, 1932. Nr.60. Poz. 571, Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. Prawo o wykroczeniach // *DzURP*, 1932. Nr.60. Poz. 572.
21. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. o niektórych przestępstwach przeciwko bezpieczeństwu Państwa // *DzURP*, 1934. – Nr.94. – Poz. 851.
22. *Rudnicki K.* Wspomnienia prokuratora. Warszawa: Czytelnik, 1956. 207.
23. *Sińicki Z.* Kodeks karny 1932 r. a praktyka sądowa // *Głos Sądownictwa*. 1934. Nr. 9. S. 651–657.
24. *Sobolewski M.* Prawa i wolności obywatelskie i praktyka sądów przedwreśniowych // *Kwartalnik Historyczny*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1954. Rocznik LXI. Nr. 2. S. 35–60.
25. *Śliwowski J. W.* Przestępczość w Polsce i jej zwalczanie // *Głos Sądownictwa*. 1936. Nr. 1. S. 38–46.
26. *Śliwowski J. W.* Sedzia, kara i jej wykonanie // *Głos Sądownictwa*. 1935. Nr. 5. S. 353–359.
27. *Wróblewski B., Świda W.* Sędziowski wymiar kary w Rzeczypospolitej Polskiej. Ankieta. Wilno: Wydano z zasięgu Ministerstwa Wyznac Religijnych I Oświecenia Publicznego oraz Rektoratu U.S.B., 1939. 484s.
28. Zbiór przepisów prawnych obowiązujących na ziemiach wschodnich, zastosowany do potrzeb sądownictwa / Opr. K. Berezowski. Warszawa: Sp. Akc. Zakładów Graficznych «Drukarnia Polska», 1922. 1246 s.

References

1. Bardach, J., Leśnodorski, B., Pietrzak, M. (1979). *Historia państwa i prawa polskiego*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe. (in Polish).
2. Borkowska-Bagińska, E., Lesiński, B. (1995). *Historia prawa sądowego: zarys wykładu*. Poznań: Ars Boni et Aequi. (in Polish)
3. Ćwik, W., Opas, T. (1999). *Prawo sądów w Polsce do 1939 r.: Zarys wykładu*. Rzeszów: Fosze. (in Polish).
4. Czerwiński, St. (1937). Statystyka kryminalna a geneza przestępczości». *Głos Sądownictwa*, Nr. 12, 941–944. (in Polish).
5. Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 listopada 1938 r. o ochronie niektórych interesów państwa. (1938). *DzURP*, Nr. 31, Poz. 623 (in Polish).
6. Derzhavnyi arkhiv Lvivskoyi oblasti (dali – DALO). Fond 11 (Lvivskiyi okruzhnyi sud). Opys 26. Sprava 11. (in Ukrainian).
7. DALO. Fond 11 (Lvivskiyi okruzhnyi sud). Opys 26. Sprava. 102. (in Ukrainian)
8. *Głos Sądownictwa*. (1932). Nr. 11, 695 (in Polish).
9. Historia państwa i prawa Polski 1918–1939. (1962) / pod red. F. Ryszka. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, cz. 2. (in Polish).
10. Jamontt, J. (1928). *Historia i krytyka rozporządzenia o ustroju sądów powszechnych*. Warszawa, 126. (in Polish)
11. Makowski, W. (1932). «*Kodeks karny 1932. Komentarz*». Warszawa: nakładem Księgarni F. Hoesicka. (in Polish).
12. Płaza, S. (2001). *Historia prawa w Polsce na tle porównawczym. Okres międzywojenny*. Kraków: Księgarnia Akademicka, cz. 3. (in Polish).
13. Radzinowicz, L. (1935). Przestępczość w Polsce w r. 1934». *Głos sądownictwa*, Nr. 7–8, 508–520. (in Polish).
14. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym. (1928). *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (DzURP)*, Nr. 36. Poz. 341. (in Polish).
15. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. Kodeks karny. (1932). *DzURP*, Nr. 60. Poz. 571; Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. Prawo o wykroczeniach. (1932). *DzURP*, Nr. 60. Poz. 572. (in Polish).
16. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. o niektórych przestępstwach przeciwko bezpieczeństwu Państwa. (1934). *DzURP*, Nr. 94. Poz. 851. (in Polish).
17. Rudnicki, K. (1956). *Wspomnienia prokuratora*. Warszawa: Czytelnik. (in Polish).
18. Sitnicki, Z. (1934). Kodeks karny 1932 r. a praktyka sądowa. *Głos Sądownictwa*, Nr. 9, 651–657. (in Polish).
19. Sobolewski, M. (1954). Prawa i wolności obywatelskie i praktyka sądów przedwreśniowych». *Kwartalnik Historyczny*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Rocznik LXI, Nr. 2, 35–60. (in Polish).
20. Śliwowski, J. (1936). W. Przestępczość w Polsce i jej zwalczanie. *Głos Sądownictwa*, Nr. 1, 38–46. (in Polish).
21. Śliwowski, J. (1935). W. Sedzia, kara i jej wykonanie. *Głos Sądownictwa*, Nr. 5, 353–359. (in Polish).
22. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u Lvovi (dali – TDIA Ukrainy u Lvovi). Fond 205 (Prokurator apelyacyynoho sudu u Lvovi). Opys 1. Sprava. 203. (in Ukrainian).
23. TDIA Ukrainy u Lvovi. Fond. 205. Opys 1. Sprava 39. (in Ukrainian).
24. TDIA Ukrainy u Lvovi. Fond. 205. Opys 1. Sprava 138. (in Ukrainian).
25. TDIA Ukrainy u Lvovi. Fond. 805 (Okruzhnyi sud u Lyubluni). Opys 1. Sprava. 13. (in Ukrainian).
26. TDIA Ukrainy u Lvovi. Fond. 205. Opys 1. Sprava. 766. (in Ukrainian).

27. Wróblewski, B., Świda, W. (1939). *Sędziowski wymiar kary w Rzeczypospolitej Polskiej. Ankieta*. Wilno: Wydano z zasiłku Ministerstwa Wyznań Religijnych I Oświecenia Publicznego oraz Rektoratu U.S.B. (in Polish).
28. *Zbiór przepisów prawnych obowiązujących na ziemiach wschodnich, zastosowany do potrzeb sądownictwa*. (1922). Opr. K. Berezowski. Warszawa: Sp. Akc. Zakładów Graficznych «Drukarnia Polska». (in Polish).

CRIME AND PUNISHMENT IN INTERWAR POLAND (1918-1939)

O. Lypytchuk

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Uniwersytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: lupytchuk@ukr.net*

For almost three quarters of the interwar period in Poland, the criminal law of the occupants was in force. Amendments and alterations to the old, non-Polish criminal codes introduced by the Polish authorities transferred the criminal law into a complex and confusing system of rules. Different interpretations of crimes and punishments in the criminal codes of the former occupants did not contribute to the objective determination of the level of legitimacy in the state.

In the 1920's, due to some stabilization of social and partly economic relations, the crime rate dropped somewhat. However, the statistics showed that the percentage of the most dangerous crimes (robbery, murder) was significant, and a large number of thieves escaped punishment. This testified to the low effectiveness of the fight against crime.

An important step in the fight against crime was the adoption of the new Polish Criminal Code and the Law of Torts in 1932. The categories and types of crimes as well as the penalties were determined. Criminal liability was subjective and individualized. A modern legal framework was created that allowed to counter crime effectively.

The most common crimes in interwar Poland were crimes concerning life and health, property, theft, economic and service crimes. Much of the crimes belonged to minor crimes. Arrest and imprisonment dominated the sentencing. However, the courts applied the death penalty for serious crimes.

By number of crimes (property, murder) Poland was the first in Europe. Certain types of crime prevailed in different regions of Poland, which resulted from their specific social and economic and cultural development.

The dynamics of a steady increase in crime (homicides, thefts, frauds, injuries) took place throughout almost the entire period. Only at the end of the period the crime rate dropped somewhat.

The criminal policy of the Polish authorities was controversial. On the one hand, the repressiveness of punishments increased, on the other – unjustified condescension to a number of publicly threatening crimes.

Judicial practice in the handling of cases had a significant impact on the crime. The administration of the Criminal Code was associated with some difficulties, first of all, insufficient professional training of judges. Commonly, the sentences of judges on different types of crimes were not always fair, which caused a negative reaction in society.

The nature and extent of crime were directly related to the social and economic development of society, the level of legal consciousness, morality and the general level of culture.

Keywords: interwar Poland, categories and types of crimes, punishment, crime, dynamics.

*Стаття: надійшла до редакції 28.10.2019
прийнята до друку 05.11.2019*